EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2025.7.9.
COM(2025) 366 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK

Az Európai Örökség címre vonatkozó 2018–2024-es fellépés értékelése

{SWD(2025) 176 final}

1. Bevezetés

Az Európai Örökség cím 2011-ben európai kezdeményezésként került bevezetésre Európa közös kulturális örökségének láthatóbbá tétele és az európai identitástudat előmozdítása érdekében. A kezdeményezés célja az volt, hogy a nemzeti és az európai értékek és történelem elismerése útján kapcsolatot teremtsen az európai közösségek, különösen a fiatalok között. Az Európai Örökség cím egyik fő célja az volt, hogy a közös történelmi események és kulturális értékek hangsúlyozása révén megerősítse az európai identitást. A nemzeti és európai jelentőségű örökségi helyszínek bemutatásával a kezdeményezés hangsúlyozta, hogy az európai identitást az egyes nemzetek történelme és a közös európai tapasztalatok egyaránt alakítják. Emellett az Európai Örökség céljai közé tartozott a kultúrák közötti párbeszéd és a különböző kultúrák tiszteletben tartásának előmozdítása, valamint egy olyan platform létrehozása, amely elősegíti a kölcsönös megértést. Az Európai Örökség címnek az is fontos eredménye volt, hogy növelte az európai történelmet és kultúrát formáló örökségi helyszínek ismertségét. A kezdeményezés keretében arra is számítani lehetett, hogy számos ilyen, az európai kulturális turizmusban gyakran kevésbé ismert helyszín nagyobb publicitást kap, ez pedig elősegíti az adott helyszínek megőrzését és oktatási platformként történő népszerűsítését. Ezenkívül a kezdeményezés célja volt az is, hogy szélesebb közönséget érjen el, és ezáltal növelje a helyiek büszkeségét, valamint fellendítse a turizmust és a gazdaságot. Az Európai Örökség cím arra összpontosított, hogy innovatív oktatási segédanyagok, műhelytalálkozók és kiállítások révén megszólítsa a fiatalokat, és segítsen nekik jobban megismerni a közös európai történelmet és értékeket. Ez lehetővé tette az európai fiatalok számára, hogy kapcsolódjanak a kontinens gazdag örökségéhez.

Az Európai Örökség cím értékelése – az érdekelt felek visszajelzései és másodelemzések alapján – a kezdeményezés második szakaszában (2018–2024) elért eredményekre vonatkozik, és a korábbi értékelésekre épül. Célja a kezdeményezés eredményességének és hatásának javítása. Az Európai Bizottság minőségi jogalkotásra vonatkozó iránymutatásainak megfelelően az értékelés a következő öt szempontot vizsgálja: eredményesség, hatékonyság, koherencia, uniós hozzáadott érték és relevancia. **A megállapítások hasznos információkkal szolgálnak majd az Európai Örökség cím jövője szempontjából, és biztosítják, hogy az továbbra is hozzájáruljon a közös európai történelem és értékek megőrzéséhez és hangsúlyozásához, a levont tanulságok pedig segíteni fognak a kezdeményezés következő, 2025 utáni szakaszra történő továbbfejlesztésében.**

Az értékelés szerint jelentős előrelépések történtek, különösen az érintett helyszínek ismertségének és európai jelentőségének növelése terén. Az európai identitás meghatározásával kapcsolatos kihívások ellenére az Európai Örökség cím sikeresen integrálódott a kulturális örökséggel kapcsolatos más uniós kezdeményezésekbe. Az Európai Örökség cím megerősítette az örökségi helyszínek hálózatait, ezáltal pedig lehetővé tette az együttműködést és az ismeretek megosztását, amit csupán nemzeti erőfeszítésekkel nem lehetett megvalósítani. Emellett az uniós finanszírozáshoz való hozzáférést is megkönnyítette a helyszínek számára.

Az Európai Örökség cím alkalmazkodott az olyan uniós prioritásokhoz, mint a fenntarthatóság, a digitális innováció és a befogadás. Előrelépés történt az akadálymentesség és a nemek közötti egyenlőség javítása terén, de a megvalósítás az egyes helyszíneken eltérő mértékű volt. Az értékelés kiemeli, hogy az európai dimenzió hatékonyabb integrálása érdekében a helyszíneknek egyértelműbb iránymutatásra és gyakorlati eszközökre van szükségük. Néhány

külső tényező – például a Covid19-világjárvány – hátráltatta a kezdeményezés megvalósítását, de egyúttal az innovációt is ösztönözte, különösen a digitális szerepvállalás révén.

2. A fellépés fejlettségi szintje

2018 és 2024 között jelentősen bővült az Európai Örökség címmel rendelkező helyszínek köre: a címet elnyerő helyszínek száma 2024-ben elérte a 67-et. E növekedésnek köszönhetően az Európai Örökség cím inkluzívabbá vált – különösen Kelet- és Közép-Európában –, és az európai történelmek és identitások szélesebb körére sikerült felhívnia a figyelmet. Az elismert örökségi helyszínek sokfélesége is nőtt, többek között a víz alatti régészeti lelőhelyek, mint például az Azori-szigetek és az olyan szellemi kulturális örökség, mint az európai népek tavaszát képviselő Zdravljica révén. A több országot érintő transznacionális projektek – például a „Cisterscapes” – az európai örökség szorosabb kapcsolatokon alapuló megközelítését tükrözték. Az oktatási szerepvállalás és a nyilvánosság tájékoztatására irányuló tevékenységek is megerősödtek, és számos helyszín dolgozott ki olyan témákra összpontosító programokat, mint a demokrácia és a kulturális sokszínűség. Például a finnországi Seminaarinmäki Egyetem évente több mint 8000 diákot vonzott, az olaszországi Ventotenén pedig az európai föderalizmusról szóló szemináriumokat szerveztek. A Covid19-világjárvány hátráltatta a személyes jelenléttel járó eseményeket, azonban felgyorsította a digitális eszközök használatára való átállást. Számos helyszín áttért az online látogatásokra és a virtuális műhelytalálkozókra, ezáltal továbbra is képes volt bevonni a nyilvánosságot, azonban kihívásokkal szembesült az akadálymentesség és a személyes kapcsolatok terén. Az Európai Örökség cím irodájának 2023-ban történő létrehozása hivatalos keretet biztosított az Európai Örökség címmel rendelkező helyszínek hálózata számára; az iroda előmozdítja az együttműködést, részt vesz a bevált módszerek megosztásában, és támogatja a kisebb helyszíneket. Ez a struktúra javította a kommunikációt, a kapacitásépítést és a helyszínek közös identitását, az olyan kezdeményezések pedig, mint az Európai Örökség Napok, elősegítették a közös oktatási és kulturális programok megszervezését.

3. Az értékelés megállapításai: sikerek és kihívások

Az Európai Örökség cím 2018–2024-es időszakra vonatkozó értékelése hasznos információkkal szolgált a kezdeményezés eredményességéről, kihívásairól és fejlesztésre szoruló területeiről. Az értékelés olyan kulcsfontosságú szempontokra összpontosított, mint az eredményesség, a hatékonyság, a koherencia, az uniós hozzáadott érték és a relevancia, valamint a sikerek mellett azonosította azokat a területeket is, amelyekre figyelmet kell fordítani a program hatásának fokozása érdekében.

Eredményesség

Az Európai Örökség cím számos kulcsfontosságú területen eredményesnek bizonyult, különösen az örökségi helyszínek európai ismertségének növelése terén. A vizsgált helyszínek több mint 60 %-a arról számolt be, hogy a cím elnyerését követően nőtt a látogatók száma, ami a helyi közösségek nagyobb mértékű bevonását és a helyszínek európai jelentőségének szélesebb körű elismerését is eredményezte. A cím hozzájárult a helyi turizmus és gazdaság fellendítéséhez. Emellett az Európai Örökség cím az oktatás terén is pozitív hatást gyakorolt: számos helyszín olyan innovatív programokat kínált, amelyek során a látogatók – különösen a fiatalabb generációk – műhelytalálkozók, szemináriumok és digitális eszközök, például

virtuális látogatások és multimédiás előadások révén közelebbről is megismerkedhettek a közös európai történelemmel és értékekkel. Voltak azonban kihívások is. Számos helyszín esetében nehéznek bizonyult az „európai jelentőség” fogalmának egyértelmű meghatározása és alátámasztása. Ez különösen szembetűnő volt azokban az esetekben, amikor a helyi vagy a regionális történelem átfedésben volt a tágabb értelemben vett európai történelemmel, ami megnehezítette az érintett helyszínek számára, hogy megfogalmazzák az európai jelentőségüket.

Az értékelésben szereplő javaslat értelmében célszerű volna, ha az Európai Bizottság világosabb iránymutatásokkal és példákkal segítené a pályázókat annak megértésében, hogy milyen módon igazolható az európai jelentőség. Ezenkívül az értékelés azt is javasolta, hogy a Bizottság vegye fontolóra egy kétlépcsős kiválasztási eljárás bevezetését, amely az első lépésben az európai jelentőség ellenőrzésére, a másodikban pedig a projektjavaslatok és az operatív tervek értékelésére összpontosítana. Ez a megközelítés egyszerűbbé tenné a pályázatokat, és biztosítaná, hogy csak az egyértelmű európai vonatkozással rendelkező helyszínek kerüljenek kiválasztásra.

Hatékonyság

Az Európai Örökség cím működési hatékonysága általában magas volt, az értékelés azonban rávilágított azokra a területekre, ahol bizonyos fejlesztésekkel csökkenthetők lennének az adminisztratív terhek. Az előzetes nemzeti kiválasztásból és az uniós szintű kiválasztásból álló kétlépcsős kiválasztási eljárást némileg feleslegesnek tartották, különösen azokban az esetekben, amikor a helyszínek nem feleltek meg az európai jelentőségre vonatkozó követelménynek. Ha ezt leegyszerűsítenék, és egy egylépcsős folyamattá alakítanák, az a párhuzamosságok csökkentése révén javítaná a hatékonyságot. Ezenkívül az adminisztratív feladatok összetettségét – ideértve a jelentéstételi követelményeket és a helyszínek ellenőrzését is – olyan területként azonosították, ahol további finomításokra van szükség. Az ellenőrzési rendszer inkább teljesítmény-felülvizsgálatként, mint átfogó értékelésként működik, és az értékelés szerint világosabb iránymutatásokra és közös mutatókra lenne szükség a helyszínek vizsgálatához. Emellett a helyszínek benyújtására vonatkozó nemzeti kvóták, amelyek szerint egy adott kiválasztási évben minden tagállam csak egy helyszínt választhat ki, kezdetben hasznosak voltak, de azzal párhuzamosan, hogy egyre több ország jelezte az érdeklődését, korlátozó jellegűvé váltak.

Az értékelés javasolta, hogy ezeket a kvótákat a címre pályázó örökségi helyszínek egyre növekvő számára figyelemmel értékeljék újra, ami biztosítaná, hogy a program bővülése összhangban legyen annak növekvő ambícióival.

Koherencia

Az Európai Örökség cím az EU kultúrpolitikai környezetén belül különös szerepet tölt be, mivel az örökségi helyszínek szimbolikus értékére, valamint az európai identitás és egység előmozdításában betöltött szerepére összpontosít. Más uniós programokkal, például az UNESCO Világörökség Programjával vagy az Európai Örökség Napokkal ellentétben, amelyek a tárgyi örökségre vagy a kulturális örökség megőrzésére összpontosítanak, az Európai Örökség cím a helyszíneknek a közös európai értékek előmozdításával kapcsolatos történelmi és szimbolikus jelentőségét emeli ki. Ez az egyedülálló hangsúly megerősíti az EU integrációs projektjét és az európai egység narratíváját. Vannak azonban átfedések más európai kezdeményezésekkel is, például az Európa Tanács Kulturális Útvonalaival, amelyek szintén az

európai örökség népszerűsítésére irányulnak. Bár az Európai Örökség cím az európai integrációra összpontosít, az értékelés rámutatott az uniós kulturális programok széttagolódásának kockázatára.

A javaslatok szerint a programok közötti együttműködés előmozdítása és a cím hatásának maximalizálása érdekében szorosabb szinergiákat lehetne kialakítani az Európai Örökség cím és más uniós fellépések, például az Erasmus+ és az Európa a polgárokért program között. Az értékelés ezenkívül megállapította, hogy az Európai Örökség címet jobban össze lehetne hangolni az uniós prioritásokkal, például a fenntarthatósággal és a digitális innovációval. Mivel az EU egyre inkább prioritásként kezeli ezeket a területeket, az Európai Örökség cím előtt nyitva áll a lehetőség arra, hogy előmozdítsa az örökséggel kapcsolatos zöld gyakorlatokat és a digitális akadálymentességet. A helyszínek már most is alkalmaznak fenntartható gyakorlatokat – például energiahatékony technológiákat és a fenntartható turizmusra vonatkozó kezdeményezéseket –, ezeket az erőfeszítéseket azonban fokozottabban be kell építeni a tágabb uniós stratégiába. Ezenkívül az értékelés javaslatai szerint az Európai Örökség címet szorosabban integrálni kell az Unió kulturális diplomáciai erőfeszítéseibe. Európa sokszínű örökségének globális bemutatásával az Európai Örökség cím megerősítheti az EU kulturális diplomáciáját, és világszerte előmozdíthatja az európai értékeket.

Uniós hozzáadott érték

Az Európai Örökség cím olyan örökségi helyszínek páneurópai hálózatát hozta létre, amelyek közös célokkal rendelkeznek, és együttműködésen alapuló tevékenységekben vesznek részt. Az Európai Örökség cím 2023-ban létrehozott irodája logisztikai, pénzügyi és promóciós támogatások nyújtása révén megerősítette ezeket a hálózatokat. A cím olyan közös projekteket, többek között kiállításokat, oktatási programokat és közös kulturális kezdeményezéseket tett lehetővé, amelyek elősegítették a határokon átnyúló partnerségeket és a bevált módszerek megosztását.

Szintén fontos hozzáadott érték az uniós finanszírozáshoz való hozzáférés. Az Európai Örökség cím a hitelesség jeleként szolgál, és a helyszíneket jogosulttá teszi az olyan programokból származó finanszírozásra, mint a Kreatív Európa, az Erasmus+ és a Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek program. Ez lehetővé tette a helyszínek számára, hogy a kulturális örökség megőrzésével, a fiatalok bevonásával és a kultúrák közötti párbeszéddel kapcsolatos projekteket valósítsanak meg. Az értékelés azonban felhívta a figyelmet arra, hogy a bonyolult pályázati eljárások és a korlátozott adminisztratív kapacitás miatt a kisebb helyszínek számára gyakran nehézkes az említett forrásokhoz való hozzáférés. Az uniós szintű sikerek ellenére az Európai Örökség cím láthatósága nemzeti szinten továbbra is korlátozott. Egyes helyszínek arról számoltak be, hogy az Európai Örökség címet nem népszerűsítették megfelelően a helyi közösségekben, és hogy a szélesebb nyilvánosság továbbra sincs tisztában annak jelentőségével. Ennek megoldására az értékelés nemzeti szintű figyelemfelkeltő kampányok indítását javasolta az Európai Örökség címmel rendelkező helyszínek és általában a kezdeményezés ismertségének növelése érdekében.

Relevancia

Az Európai Örökség cím továbbra is nagy jelentőséggel bír, különösen mivel az EU egyre nagyobb jelentőséget tulajdonít a fenntarthatóságnak, a digitális innovációnak és az inkluzivitásnak. Az Európai Örökség címmel rendelkező számos helyszín beépítette a fenntarthatóságot a működésébe, és olyan zöld gyakorlatokat és környezetbarát projekteket

vezetett be, amelyek összhangban vannak az EU környezetvédelmi céljaival. Az Európai Örökség címnek az Új európai kulturális menetrenddel történő összehangolása tovább erősíti a program által a társadalmi kohézió, a gazdasági fejlődés és a demokratikus szerepvállalás előmozdításában játszott szerepet. Az Európai Örökség cím a digitális innováció terén is bizonyította relevanciáját. Számos helyszín alkalmaz digitális platformokat, amelyek virtuális látogatásokat és online forrásokat kínálnak a szélesebb közönség bevonása érdekében. Azonban eltérések tapasztalhatók azzal kapcsolatban, hogy az egyes helyszínek mennyire jól alkalmazzák a digitális eszközöket, és a kisebb helyszínek nagyobb kihívásokkal szembesülnek ezen a téren. Az értékelés azt javasolta, hogy a Bizottság továbbra is támogassa a helyszíneket a digitális erőforrások fejlesztésében és annak biztosításában, hogy ezek az eszközök minden célcsoport, köztük a fogyatékossággal élők számára is hozzáférhetők legyenek. Az Európai Örökség cím továbbra is rendkívül fontos a társadalmi kohézió és befogadás előmozdításában, különösen ma, amikor Európa olyan kihívásokkal küzd, mint a migráció és a hátrányos megkülönböztetés. Azok a helyszínek, amelyek beépítik a programjaikba a társadalmi befogadást, pozitív eredményekről számolnak be az alulreprezentált csoportok elérése és a kultúrák közötti párbeszéd előmozdítása terén.

Az értékelés azonban megállapította, hogy a befogadást célzó intézkedések végrehajtása jelentős eltéréseket mutatott az egyes helyszínek között, és javasolta a Bizottságnak, hogy a teljes hálózatban támogassa a befogadásra és a társadalmi kohézióra összpontosító programokat.

4. Következtetések és levont tanulságok

Az Európai Örökség cím 2018–2024-es időszakra vonatkozó értékelése rávilágított mind a sikerekre, mind a kihívásokra, és kulcsfontosságú tanulságokkal szolgál a jövőre nézve. Az eredmények iránymutatásul szolgálnak majd az Európai Örökség cím következő szakasza számára, biztosítva annak folyamatos sikerét és relevanciáját a változó kulturális és politikai környezetben.

Az európai jelentőségre vonatkozó feltétel megerősítése: Az értékelés egyik legfőbb következtetése az volt, hogy kihívást jelent az „európai jelentőség” meghatározása. Bár az Európai Örökség cím hatékonyan felhívta a figyelmet az európai értékeket képviselő örökségi helyszínekre, számos helyszínnek nehézséget okozott annak egyértelmű bemutatása, hogy örökségük hogyan kapcsolódik a tágabb európai narratívához. Az értékelésben foglalt javaslat szerint világosabb iránymutatást kell nyújtani a pályázóknak és a nemzeti koordinátoroknak, többek között gyakorlati példák és műhelytalálkozók formájában. Az egyik legfontosabb ajánlás a kétlépcsős kiválasztási eljárás bevezetése: az első szakasz az európai jelentőség felmérésére szolgálna, és biztosítaná, hogy csak az egyértelmű európai vonatkozással rendelkező helyszínek lépjenek tovább a második szakaszba, amely a projektjavaslatokra vagy az operatív tervekre összpontosítana.

A digitális szerepvállalás növelése és az akadálymentesség javítása: Az értékelés azt is hangsúlyozta, hogy a digitális szerepvállalás egyre fontosabb, különösen a fiatalabb, technológiában jártas közönség számára. A Covid19-világjárvány felgyorsította a digitális platformokra való átállást, a digitális eszközök alkalmazása azonban egyenlőtlen volt a különböző helyszínek között. Egyes helyszínek sikeresen fejlesztettek ki magas színvonalú digitális élményeket, mások viszont nem rendelkeztek ehhez elegendő erőforrásokkal. Az értékelés felszólította az Európai Bizottságot, hogy támogassa az inkluzív, hozzáférhető digitális tartalmak létrehozását, ideértve a helyszínek vezetőinek szóló képzési programokat és a digitális eszközökkel kapcsolatos finanszírozási lehetőségeket is. Az egyik kiemelten fontos

ajánlás szerint biztosítani kell, hogy a digitális erőforrások minden célcsoport számára hozzáférhetők legyenek, ideértve a fogyatékossággal élő személyeket is.

A kisebb helyszínek támogatása és a méltányosság biztosítása: Szintén fontos megállapítás volt, hogy nincs egyensúly a nagyobb és a kisebb helyszínek között, különösen a vidéki területeken, amelyek gyakran pénzügyi és adminisztratív kihívásokkal küzdenek. Az értékelés kapacitásépítési és mentorprogramokat javasolt a kisebb helyszínek támogatására, ezáltal segítve nekik működésük és láthatóságuk javításában. Az Európai Örökség címmel rendelkező helyszínek egyenlőtlen eloszlása, vagyis az, hogy a nagyobb országok több ilyen helyszínnel rendelkeznek, rávilágított arra, hogy célzottabb erőfeszítésekre van szükség annak biztosítása érdekében, hogy valamennyi uniós tagállam, különösen a kevesebb erőforrással rendelkező tagállamok teljes mértékben részt vehessenek a programban.

A visszajelzési mechanizmusok és a kiválasztási folyamat javítása: Az értékelés hiányosságokat tárt fel a meglévő visszajelzési mechanizmusokban, különösen a sikertelen pályázók tekintetében. Számos helyszín arról számolt be, hogy korlátozott vagy elégtelen visszajelzést kapott, ami megnehezíti, hogy a jövőben jobb pályázatokat nyújtsanak be. Az értékelés részletesebb, személyre szabott visszajelzések nyújtását javasolta annak érdekében, hogy a helyszínek jobban megérthessék a hiányosságaikat, és jobb javaslatokat nyújtsanak be. Ezenkívül a kétlépcsős kiválasztási eljárás hozzájárulhat a kiválasztási folyamat hatékonyságának és minőségének javításához.

Fenntarthatóság és jövőbeli növekedés: Az Európai Örökség címmel rendelkező helyszínek száma egyre növekszik, ezért az értékelés hangsúlyozta, hogy a bővülő hálózat irányításához fenntarthatóbb keretre van szükség. Az irányítási struktúra egyszerűsítését és a megfelelő források biztosítását kulcsfontosságúnak tekintették a hosszú távú siker szempontjából. A jogi keretet is módosítani lehetne olyan módon, hogy nagyobb rugalmasságot tegyen lehetővé a helyszínek kiválasztásában, és az országonként egy helyszínre vonatkozó szabályt el lehetne törölni annak érdekében, hogy több tagállamot ösztönözzünk a részvételre. Ezenkívül az értékelés szigorúbb ellenőrzési mechanizmusokat javasolt a kezdeményezés hosszú távú hatásának nyomon követésére.

Szinergiák más uniós programokkal: Az értékelés megállapította, hogy nagyobb szinergiát lehetne kialakítani más uniós programokkal, például a Kreatív Európa, az Erasmus+ és az Európa a polgárokért programmal. Az Európai Örökség cím e kezdeményezésekkel való szorosabb összehangolása révén az Európai Bizottság egységes stratégiát dolgozhatna ki az európai kulturális örökség előmozdítására, és megerősíthetné az örökségi helyszínek és a szélesebb körű kulturális, oktatási és szociális kezdeményezések közötti kapcsolatokat az egész EU-ban.

Összefoglalva, az Európai Örökség cím értékelése kulcsfontosságú információkkal szolgál a program előrehaladásáról és a benne rejlő lehetőségekről. Bár az Európai Örökség cím jelentős eredményeket ért el az európai örökség láthatóságának növelése és a kultúrák közötti párbeszéd előmozdítása terén, továbbra is kihívások állnak fenn az európai jelentőség meghatározásával, a digitális szerepvállalással és a hálózaton belüli méltányossággal kapcsolatban. A kiválasztási folyamat és a digitális eszközök továbbfejlesztésével, valamint a kisebb helyszínek támogatásával továbbra is biztosítható az Európai Örökség cím sikere, és az, hogy a cím továbbra is központi szerepet töltsön be Európa közös örökségének és értékeinek megőrzésében és előmozdításában.